

**ПОЛТАВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СПОЖИВЧОЇ
КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
*інтерактивні методи спільної
навчальної діяльності
викладачів і студентів***

*Матеріали міжнародної
науково-методичної конференції*

29-30 березня 2007 року

Частина 1

ПОЛТАВА * РВЦ ПУСКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС УКООПСПІЛКИ "ОСВІТА"

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
інтерактивні методи
спільної навчальної діяльності
викладачів і студентів**

*Матеріали міжнародної
науково-методичної конференції*

29-30 березня 2007 року

Частина 1

ПОЛТАВА
РВЦ ПУСКУ
2007

ББК 74.58
Я45
УДК 378:006.015.5(063)

*Розповсюдження та тиражування без
офіційного дозволу ПУСКУ заборонено*

Редакційна колегія:

*Шимановська-Діанич Л.М., доцент, голова редакційної колегії;
Шепелєва В.І., доцент, член редакційної колегії;
Іващенко Т.П., редактор І-ї категорії редакційно-видавничого центру ПУСКУ*

Я45 Матеріали XXXII міжнародної науково-методичної конференції «Якість вищої освіти: інтерактивні методи спільної навчальної діяльності викладачів і студентів», 29–30 березня 2007 року. – Ч. 1. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2007. – 223 с.

ISBN 966-7971-46-5

У матеріалах конференції розглядаються шляхи забезпечення якісної вищої освіти на основі інтерактивних методів спільної навчальної діяльності викладачів і студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Збірник розраховано на науково-педагогічних працівників та студентів вищих навчальних закладів.

ББК 74.58
УДК 378:006.015.5(063)

*Матеріали друкуються мовами
оригіналів – українською та
російською*

ISBN 966-7971-46-5

© Полтавський університет споживчої
кооперації України, 2007 р.

ефективною. В таких дискусіях звертається увага на глибину відповіді та культуру усного мовлення. Проводити колоквиуми потрібно 3–4 рази протягом навчального року, попередньо повідомивши про зміст, форму його проведення.

Відповідно до необхідності формування навичок самоорганізації ми вважаємо за доцільне: розробку наукових методів навчального процесу, індивідуальних планів за участю студентів; сумісну працю викладача зі студентом над вирішенням проблем, де може знайти реалізацію активна творчість студента; залучення студентів до визначення бюджету часу та планування самостійної роботи.

Отже, за умов трансформаційних перетворень України підготовка кадрів для ринкової економіки є однією з найважливіших соціально-економічних проблем. Уже сьогодні потрібні фахівці, здатні за малий проміжок часу вивести державу на позиції розвинутих країн світу. Це важливе завдання може бути успішно реалізоване в тому разі, коли вища школа підготує професійно конкурентоспроможних магістрів та бакалаврів, здатних науково мислити та орієнтуватися у своїй практичній діяльності, приймати правильні рішення в тій чи іншій виробничій ситуації.

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

І.Г. Брітченко, д.е.н., професор

Полтавський університет споживчої кооперації України

Інтеграція вищої освіти України до Європейського та світового освітнього простору висуває вимоги підвищення якості освітніх технологій шляхом впровадження інтерактивних методів навчання. Впровадження інтерактивних методів навчання має певні відмінності від традиційних навчальних підходів до оволодіння знаннями. Досвід спілкування з науковцями та викладачами з Європейських країн свідчить про те, що найважливіша відмінність та особливість, яка властива інтерактивним методам викладання, полягає в усвідомленні нової ролі, нової якості стосунків між викладачем та студентом. При традиційних схемах викладання (класичні лекції, практичні та семінарські заняття) викладання ґрунтується на ідеї про те, що викладач є більш досвідченою, більш грамотною, більш титулованою людиною, він є фахівцем з даної тематики і тому його думка або позиція є правильною і вона повинна шануватися як аксіома або істина, тобто саме думка або позиція викладача не підлягає сумніву і є еталоном рівня знань з конкретної дисципліни або в певній галузі. В сучасних умовах такий підхід не відповідає вимогам сьогодення. Особливо хибним такий погляд є стосовно гуманітарних дисциплін і перш за все – економічних.

Сучасні європейські студенти економічних спеціальностей іноді володіють обсягом знань, більшим за знання викладача. Окремі студенти вже мають певні досягнення в бізнесі або інших сферах суспільного життя. Попередній успіх або досвід багатьох європейських студентів є наслідком наявності саме особистої власної точки зору, яка іноді кардинально відрізняється від загальноприйнятої у суспільстві на певні економічні процеси та явища. Яскравим прикладом тому є протиріччя головного закону маркетингу та економіки в цілому з загальноприйнятими методами викладання. Це проявляється у наступному. Як відомо, головним для ринкової економіки є закон попиту та пропозиції, тобто коли переважна більшість учасників ринку продає певний товар, то доцільним є його купівля і навпаки. Тому в ринкових умовах саме меншість постійно виграє, що неприпустимо в науці або суспільному житті. Крім того, для здійснення ефективною підприємницької діяльності найважливішою є така риса як ініціативність та формування власної точки зору на економічні процеси та явища. Це обумовлює потребу побудови такої атмосфери під час навчального процесу, яка виключає абсолютне домінування та абсолютну правоту викладача по кожному питанню. З власної практики можу додати, що навіть теоретично неможливо припустити, що викладач завжди правий, бо він є також людиною і може помилятися.

Під інтерактивними методами викладання доцільно розуміти дух дискусії та обміну думками, який виникає внаслідок обміну інформацією та взаємного збагачення знань викладача і студента внаслідок такого обміну. Під активними методами маються на увазі активні дії студентів, тобто активне слухання лекцій або активне висловлювання власної думки на семінарському занятті. А інтерактивні методи побудовані на одночасному обміні думками або спільному пошуку рішення поставленої задачі.

Водночас актуальною для вищої освіти в Україні є тенденція вступу до вищих навчальних закладів молоді, яка ще не повністю сформована як особистість та ще не може повністю усвідомлювати, яка професія є більш прийнятною для конкретного студента, тобто певні прошарки студентів не усвідомлюють, чи потрібна їм професія економіста, чи більш доречним є навчання на лікаря або філолога тощо. Ще менша кількість абітурієнтів усвідомлюють необхідність вибору тієї чи іншої спеціальності в межах обраного економічного вузу. Розповсюдженими є випадки, коли вибір роблять батьки або вибір вузу робиться під впливом тимчасових чинників як мода та ін. Значна кількість студентів у сучасних умовах не тільки не є сформованими особистостями, але навіть і не мають досвіду здійснення будь-яких самостійних дій, не кажучи про відсутність

власних досягнень у жодній сфері життєдіяльності. Це певною мірою ускладнює впровадження європейських підходів до підвищення якості освіти на основі інтерактивних методів викладання. Сучасні українські студенти ще не зовсім готові сприймати викладача як опонента у науковому діалозі при обміні думками, ніж вчителя, думка якого не обговорюється і не оскаржується ніколи. Сучасні студенти ще не мають відповідного рівня культури ведення дискусії та досвіду самовисловлювання.

У зазначених умовах є недоцільним та неефективним використання найдосвідченіших фахівців з відповідного напрямку, таких як доктори наук та професорський склад для побудови навчального процесу на обміні думками та точками зору зі студентами, які не готові до відповідного рівня обміну науковообґрунтованими власними позиціями. Тому розумним здається застосування висококваліфікованих науковців на рівні магістрантів та аспірантів, студентів, що отримують другу вищу освіту, а також для підвищення кваліфікації доцентів, викладачів і асистентів кафедр всіх рівнів.

Наступною особливістю інтерактивних методів навчання є їх зв'язок з самостійною роботою студентів та науковими дослідженнями. Це виходить з того, що формування власної думки для подальшого обміну у навчальному процесі можливо за умов формування такої думки в результаті самостійної роботи та її обґрунтування в науковому дослідженні. Саме наукова робота студентів і молодших викладачів повинна займати ліву частку у наукових дослідженнях вузу. Тому є просте пояснення. Науковець, який має відповідний диплом кандидата або доктора наук, відповідно до чинного законодавства має право самостійно займатися науковими дослідженнями без отримання додаткових ліцензій чи дозволів. Це може бути здійснено, наприклад, шляхом укладення звичайного договору навіть без реєстрації підприємницької діяльності; науковець може здійснювати наукову діяльність відповідно до закріпленого у дипломі науковому напрямку. Студенти та молодші викладачі можуть здійснювати наукові дослідження виключно в межах договорів та наукових тем вищих навчальних закладів під керівництвом досвідчених науковців. Це дозволяє організувати наукову діяльність студентів та інтегрувати науку в навчальний процес. Саме отримання внаслідок наукової роботи відповідних результатів дослідження є підґрунтям для врахування точки зору студента на самому високому рівні як науково обґрунтованої.

Багато викладачів та педагогів висловлюють застереження про те, що право на висловлювання власної точки зору студента ускладнює контроль за рівнем і чіткістю знань студента. Кредитно-модульна система дозволяє дати відповіді на такий виклик сучасності. Кредитно-модульна система враховує та вимірює не стільки рівень

знань студентів, скільки їх роботу по формуванню та висловлюванню певної точки зору за певною темою, проблемою та дисципліною. Кредитно-модульна система дозволяє нараховувати бали не тільки за якість знань під час іспиту або тестування, але і передбачає бали за написання авторефератів, наукові виступи і доповіді на семінарах, присутність на заняттях та активну участь при постановці запитань, участь у наукових дослідженнях тощо.

Черговим підтвердженням переваг інтерактивних засобів навчання є той факт, що такі методи навчання вже сьогодні повністю домінують у бізнес-освіті, науково-методичних семінарах, корпоративних тренінгах. Їх застосування дещо обмежено певною формальністю при формуванні навчальних планів та робочих програм вищих навчальних закладів. Але у керівництва переважної більшості вузів України, їх професорського-викладацького складу вже сформовано усвідомлення доцільності та необхідності впровадження інтерактивних методів навчання. У той же час, на думку багатьох фахівців, важливим є уникнення можливої помилки по формалізації та стандартизації конкретних прийомів щодо використання інтерактивних заходів навчання. Доцільним є залишити певну самостійність викладача при виборі форм та методів інтерактивного спілкування зі студентами. Потрібно залишити місце для творчості та самостійності у виборі конкретних методів кожним викладачем. Особливо важлива така постановка питання для варіативної частини навчального плану, тобто для дисциплін по вибору. Можливість такого вибору є єдиним і суперактуальним механізмом розвинення внутрівузівської конкуренції серед викладачів однакового рівня кваліфікації. Для більш ефективного впровадження інтерактивних методів навчання їх треба починати впроваджувати не на перших курсах, де викладаються базові дисципліни для колишніх учнів шкіл, коледжів та ліцеїв, а з тих дисциплін, що викладаються для аспірантів, магістрантів, студентів факультетів другої вищої освіти, авторських курсах і тренінгах тощо. І тільки після вдалої апробації на зазначених напрямках доцільним є перехід усієї системи вищої освіти до інтерактивних методів навчання.

Слід також зазначити, що застосування інтерактивних методів навчання, кредитно-модульної системи, розширення самостійної роботи студентів та їх науково-дослідної роботи, перехід до рейтингової системи тощо хоч і здатні суттєво підвищити якість освіти, але все одно не вирішать усіх наявних проблем вищої школи. Не треба нехтувати і забувати про такі важливі риси людської особистості як хист, талант, працездатність та обдарованість. Треба пам'ятати, про важливу роль самодисципліни, непередбаченності розвитку особистості і суспільства, про духовні і моральні основи педагогічної діяльності тощо.

ЗМІСТ

Частина 1

Рекомендації ХХХІІ міжнародної науково-методичної конференції «Якість вищої освіти: інтерактивні методи спільної навчальної діяльності викладачів і студентів»	3
<i>Л.Г. Войнаш.</i> Вищі навчальні заклади споживчої кооперації України на шляху до загальноєвропейського освітнього простору	8
<i>О.О. Нестуля.</i> Політика університету з управління якістю освітньої діяльності і Болонський процес	13
<i>В.П. Косаріна.</i> Інтерактивні методи навчання і можливості реалізації творчого потенціалу студентів	18
<i>К.И. Локтева.</i> Применение интерактивных методов обучения при изучении товароведных дисциплин	27
<i>Э.В. Финаенова.</i> Применение интерактивных средств обучения в учебном процессе	28
<i>П.Г. Чорний.</i> Методологічні проблеми використання інтерактивних методів навчання на лекціях і семінарських заняттях з гуманітарних дисциплін	30
<i>М.Є. Рогоза.</i> Інформаційні технології та інтерактивні методи спільної навчальної діяльності викладачів і студентів	39
<i>Н.І. Огуй, Н.М. Карпенко.</i> Моніторинг якості навчальної діяльності викладачів і студентів в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою навчання	42
СЕКЦІЯ 1. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ.....	47
<i>К.І. Іванченко.</i> Застосування сучасних інтерактивних методів навчання при вивченні дисципліни «Міжнародний менеджмент»	47
<i>Р.І. Біловол.</i> Використання інтерактивних технологій навчання в процесі творчого саморозвитку особистості студента	49

<i>В.В. Похилюк, Н.М. Краус.</i> Використання інтерактивних методів навчання як форма подолання амбівалентності в отриманні освіти	50
<i>І.Г. Бритченко.</i> Специфіка застосування інтерактивних методів викладання в системі вищої освіти України	52
<i>С.Б. Єгоричева.</i> Сучасна лекція і якість вищої освіти: деякі аспекти ефективного викладу матеріалу	56
<i>М.Є. Рогоза, О.О. Козир, Л.Ф. Крещенко.</i> Використання єдиного інформаційного простору для забезпечення якості навчального процесу з підготовки конкурентноспроможних фахівців зі спеціальності «Економічна кібернетика»	58
<i>Г.О. Нікітіна, Н.І. Огуй, Н.О. Сагалакова.</i> Використання інтерактивних методів при вивченні економічних дисциплін	59
<i>В.В. Іванова, Л.В. Дробиш.</i> Інформаційні технології в розробці методів навчання	61
<i>О.С. Куцевол.</i> Оцінка можливостей інтерактивних і комп'ютерних технологій у підвищенні якості навчання	62
<i>А.Ф. Шевченко, О.М. Шевченко.</i> Впровадження інтерактивних методів навчання студентів	65
<i>Л.М. Шимановська-Діанич.</i> Використання інтерактивних методів навчання у підготовці менеджерів	67
<i>С.М. Варв'янський.</i> Роль філософського знання в контексті сучасних вимог до якості освіти	69
<i>І.А. Васецький.</i> Використання ситуативного моделювання в процесі інтерактивного навчання	72
<i>Л.І. Нічуговська.</i> Застосування кейс-технологій при навчанні математичним дисциплінам студентів економічних спеціальностей ВНЗ	73
<i>О.Л. Литовченко.</i> Використання інтерактивних методів при вивченні теми «Аналітична геометрія»	75
<i>Н.В. Пономаренко.</i> Інтерактивні методи при вивченні математичних дисциплін як один із шляхів формування професійної культури студентів	77

Наукове видання

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
інтерактивні методи спільної
навчальної діяльності викладачів і студентів**

Частина 1

Головний редактор *Деркач Є.А.*
Редактори-коректори: *Іващенко Т.П.,*
Леус Л.В.,
Карасевич Л.Г.,
Шостак А.В.
Комп'ютерна верстка *Слинько Ю.В.*

Здано до редакції 11.02.2007 р. Підписано до друку 16.05.2007 р.
Формат 148×210. Папір 60 г/м². Ум. друк. арк 13,9 + 0,1 (обкл.).
Тираж 200 прим. Зам. № 398

Видано редакційно-видавничим центром ПУСКУ
36014, м. Ялтава, вул. Коваля, 3, к. 115, ☎ 8 (0532) 50-24-81